

41 STÅND OCH KORPORATION.

Freja n:o 47 16. VI 1840

Det är icke ovanligt att se tvenne så väsendtligen skilda begrepp, som Stånd och Korporation, förblandas med hvarandra. Synnerligast har detta skett under de hos oss förda diskussioner öfver Representationsreformen. Emedan man längesedan vänjt sig att anse Skråväsendet för ett onödigt band på den personliga friheten, har man icke tvekat att förklara all Korporation i Samhället för skadlig. Ja man har utan vidare undersökning räknat ståndsskillnaden för Skråväsende och trott den förra vara lika så lätt att upphäfva som det sednare. Såsom ett mäktigt vehikel för framgången af detta bemödande, betraktas afskaffandet af Representationsrättigheten i och för Ståndet samt dess öfverflyttning på en viss förmögenhet, lekamlig eller andelig, hvarigenom ståndsandan skulle försvinna och efterträdas af en allmän anda. Vi lemna detta tillsvidare derhän, men vi våga tro, att det skall blifva omöjligt att någonsin utrota ståndsandan, så länge människan äter sitt bröd i sitt anletes svett och slägtet till fostrarinna blott äger en moder, jorden.

Ståndsskillnaden har sin grund i arbetets fördelning, d. ä. uti individens olika sätt att arbeta för det allmänna, samt derigenom äga del af den allmänna förmögenheten och af det allmännas skydd. Detta olika sätt för individens arbete beror af naturförhållanden, klimat, landets beskaffenhet o. s. v., samt af Samhällets ståndpunkt i bildning och kan derföre i oändlighet fördelas. Men i hvarje samhälle kan man urskilja trenne allmänna slag af arbete, både såsom arbete för det allmänna och för personligt förvärfvande, under hvilka alla öfriga arbetssätt kunna subsumeras. Dessa äro 1) det omedelbara förvärfvandet af jordens alster, hvarigenom den egentligen fasta egendomen, jorden, göres rörlig och användbar för det allmänna; 2) förädlingen och mångfaldigandet af den rörliga förmögenheten, hvarigenom dels behofven jemte medlen till deras tillfredsställande mångfaldigas, och derföre individen blir friare från de omedelbara naturbehofven, dels det allmänna, samhället, blir friare från sitt beroende af landets naturförhållanden¹; samt 3) den direkta sysselsättningen med Samhällets allmänna angelägenheter, d. ä. handhäfvet af Samhällets lagar, hvarigenom de tvenne nyssnämnda slagen af arbete göras fruktbarande både för det allmänna och för individen. Dessa trenne slag af arbete bilda äfven trenne skilda stånd: *Jordbrukarens*, hvartill då äfven bergsmannen, fiskaren o. s. v. hörer; *Näringsidkarens*, d. ä. handtverkaren, fabrikanten, handlanden o. s. v. och *Embetsmannens*. Här är icke stället att vidlyftigare deducera nödvändigheten af den gjorda indelningen. Det är bevis nog, om intet samhälle finnes, der icke dessa trenne slag af arbete existera, samt om intet speciellt arbetssätt gifves, som icke till något af dem kan hänföras.

Men det är gifvet, att nämnda Stånd icke blott genom sitt arbetssätt skilja sig ifrån hvarandra. Hvarje af dessa sysselsättningar fordrar en egen bildning och skicklighet samt gifver i sammanhang dermed en egen pregel åt individens hela tanke- och handlingssätt. Jordbrukaren t. ex., hvars hela verksamhet är ett ständigt återkommande enahanda, är derföre till sina tänkesätt älskare af det gamla och traditionella. Näringsidkaren står redan i ett direkt förhållande till utlänningen och är för sin verksamhet

¹ Det förra, emedan behofvens mångfaldigande gör hvarje behof för sig svagare; det sednare, emedan dels förädlingen ersätter andra länders alster, dels utbytet af ett lands egna produkter mot främmande, jemnar de olika ländernas naturförhållanden.

beroende af världshändelserna och kulturens framsteg i allmänhet. Han tvingas därför att rikta sin blick utåt och följa med sin tid. Han representerar därför till sina tänkesätt muvemang och reformerna, samt följer i sitt lefnadsätt främmande sed mera än det första Ståndet, som älskar att lefva på förfäders vis. Embetsmannen föres af sin sysselsättning att afse både det gamla och nya. Han tillämpar en gifven lag, grundad i forntiden, uppå ständigt nya förhållanden, och ledes derigenom att i forntidens förhållande till nutiden söka en borgen för framtiden. Den vanligaste erfarenhet bevitnar dessa olikheter. Bondens anmärkningar mot ett nytt förslag stöda sig uppå det gamlas företräden. Handelsmannen och fabrikanter avväger blott ögonblickets fördel, under det att Embetsmannen, som ser sina fördelar tillväxa i en jemn fortgång, vill se framtiden säker.

Korporationen kan väl, likasom Stånden, vara beroende af arbetets natur, men denna är för Korporationen något blott tillfälligt och sekundärt. Korporationen är en, i Samhällets lagstiftning grundad, förening mellan ett antal medborgare till ömsesidig omvårdnad. Denna omvårdnad består i Korporationens domsrätt öfver den enskildes handlingar, öfver hans bidrag till det allmänna o. s. v., samt uti det skydd individen, såsom tillhörande Korporationen, äger att påräkna, dels af Staten, dels af Korporationen. Att korporationer utgjort en förening emellan dem, som idkat samma näringsgren, är för dess begrepp mindre väsentligt. Dessa Skrån ersättas numera af lokal-korporationer, Municipier. Men att de uppstått förnämligast bland de näringsidkande, har sin grund icke blott uti de för detta Stånd mångfaldigt olika arbetsätten, utan äfven i dess behof af en speciellare lagstiftning. Det har sålunda händt att den klass af individer, som genom sin sysselsättning mest ledes att blott tänka på ögonblicket, genom denna äfven förts till ett större tvång af inskränkingar, än öfriga Stånd. Likasom Korporationens heder blifvit ett band på den öfverdrifna egennytta, hvartill fikandet efter ögonblickets vinst så lätt leder.

Af det anförda finnes lätt den stora skillnaden emellan Stånd och Korporation. Det förra är en, i människans allmänna förhållande till naturen och till andra menniskor, samt i hennes egen naturliga fallenhet grundad, åtskillnad emellan individernes tanke- och handlingssätt. Den sednare är en samhällsinrättning, grundad i en bestämd lagstiftning. Ståndsskillnaden är i sina allmännaste drag gemensam för alla Nationer och Stater. Korporationen är en i olika Stater olika modifierad mellanlänk mellan Staten och individen, och det är förnämligast det i lag bestämda förhållandet mellan de skilda korporationerna, som fått namn af Borgerligt Samhälle, eller Samhälle i egentlig mening.

Vi vilja till det ofvan sagda endast tillägga några allmänna korollarier, som röra dagens förhållanden.

Hvad som kallas Stånd, utan att till sin grund äga något af de trenne olika verkningssätt för det allmänna, vi ofvanföre uppgifvet, kan väl vara en Korporation, men är intet Stånd.

Blotta faktiska Representationsrätten konstituerar lika litet ett Stånd, som t. ex. monopolium på tullen i Öresund gör Danmark till en Stat.

Att bestämma Representationsrätten efter Stånd, är mindre godtyckligt, än dess bestämmande efter förmögenhet och bildning. Sjelf-egande jordbrukare, ordinarie-embetsman äro kategorier, som lemna all nödig garanti. För det tredje Ståndet kan förmögenhetens rörlighet och ögonblickliga vaxling äfvensom det vaxlande och i det minutösa delbara arbetssättet göra inskränkingar nödiga.

Häraf följer dock icke, hvarken att valen skola ske ståndsviis, eller att Representationen skall vara delad i Stånd.

42 AFTONBLADS-TEORIER.

Freja n:o 49 23. VI 1840

10 Vid den lilla »upptuktelse», hvarmed vi beslutat hedra *Aftonbladet*, är det likväl nödigt, att vi i förväg försäkra, huru högeligen vi ogilla äfven de åsichter, mot hvilka *Aftonbladet* uppträdt i sina artiklar om »Folkupplysningen», och med anledning af hvilka *Aftonbladet* framkastat några egna, *högst egna*, teorier. Denna försäkran skulle likväl föga vara af nöden, om den ställdes till någon annan, än *Aftonbladet*.

20 Beklagligt är det, huru ringa sans och insigt hos oss ofta röjer sig äfven i de mest allmänna och i samhällslifvet djupast ingripande frågor. Det är, som skulle vi lefva i ett Egyptiskt mörker, utan kunskap om hvarken forntid eller samtid. Eller hvar kan man väl få höra några mera absurda satser drifvas, än å ena sidan den: »att ingen kan tvingas att inhämta ett kunskapsmått öfver hans behof», och å andra sidan den: »att Staten är till för familjernas skull, icke desse för Statens skull.» Den förra satsen tillhör, vi skämmas att nämna det, flera aktade medlemmar i Fattigvårds-kommittén, den sednare *Aftonbladet*, i hvars återopade artiklar det icke finnes brist på flera dylika qvickheter.

30 I afseende å den förra af dessa satser kan det vara nog att anmärka, att den strider emot begreppet om uppfostran; ty all *uppfostran är tvång*. Bliu åter frågan den: om Staten äger rätt att tvinga individen till att förskaffa sig en högre bildning, än den hans närmaste uppfostrare, föräldrar och målsmän, anse för behöflig; så besvaras detta af Statens begrepp. Ty Staten är det förverkligade allmänna förnuftet, och emot detta äger godtycket och egenviljan ingen talan. I hvarje Stat finnas också derföre institutioner, som bevisa verkligheten af detta tvång. I Sverige är t. ex., för hvar och en landets invånare af Lutherska trosbekännelsen, tvånget att beredas till Natvarden och för detta ändamål innehafva vissa kunskaper en sådan institution. Ännu allmännare är Statens fordran, att hvar och en medborgare bör känna dess lagar. Brott emot dessa ursäktas icke af okunnighet.

40 Men med *Aftonbladets* högvisa åsigt af förhållandet mellan familj och Stat, äger visserligen hvilken fader som helst rättighet att förneka sitt barn all uppfostran. Ty om Staten är blott medel och familjen ändamål, så hindrar ju intet familjens medlemmar att förkasta samhällsinrättningen såsom ett medel, hvilket icke leder till ändamålet, och välja ett annat, t. ex. rättslöshetens tillstånd, vilddjurslifvet. *Aftonbladet* vill väl icke neka, att för vinnandet af ett ändamål medlen kunna vara otaliga. Men det måste också förefalla hvar och en besynnerligt, att den, som redan vunnit ändamålet, nemligen familjemedlemmarne stora och små, ytterligare skulle bry sig om något medel för dess vinnande. Det är ju nemligen klart, att hvarje medlem af familjen *de facto* vunnit ändamålet. På sin höjd kunde då Staten äga någon rätt att till bildning tvinga de olyckliga, 50 hvilka icke tillhöra någon familj. Men sålunda vore ju Staten till, icke för »familjernas skull», utan för deras, hvilka äro utom familjen, för icke-»familjernas.» Sannerligen, arma *Aftonblad!* råka icke vi båda här i en svår klämma. Jag (förlåt att jag säger så) tror nästan vi göra klokast i att lemna hela affären. Ty icke heller vill jag vara den, som påstår, att familjen vore till för Statens skull. Om något i detta hänseende nödvändigtvis